

Kaliforniens natur

Återutgivning av text från 1859

En publikation från
e-boksbiblioteket.se

Kaliforniens natur
– Återutgivning
av text från 1859

Redaktör Mikael Jägerbrand

ISBN 978-91-7757-416-3

Copyright © 2017 Mikael Jägerbrand / Virvelvind Förlag, Lysekil.

Den här e-boken ges ut av E-boksbiblioteket Förlag (imprint)

Mer info: www.e-boksbiblioteket.se

Förord

I den här e-boken får du en kortfattad skildring av Kaliforniens fantastiska natur.

Texten handlar bland annat om den i dag världsberömda nationalparken Yosemite och delstatens jättelika träd.

Texten skrevs för mer än 150 år sedan och har flera intressanta synpunkter om Kaliforniens framtid.

Du får bland annat läsa att vinodlingen ”emotser en stor och glänsande framtid”.

Den här texten publicerades ursprungligen den 28 maj år 1859 i tidskriften ”Ny Illustrerad Tidning” med rubriken ”Kalifornien och dess naturmärkvärdigheter”. Texten publicerades anonymt.

Eftersom den här texten skrevs på 1800-talet så innehåller den mått, ord och personer som inte är så bekanta i dag. Därför har vi kompletterat originaltexten med en kortfattad ordlista.

Skildring av Kalifornien år 1859

Den här texten publicerades ursprungligen den 28 maj år 1859 i tidskriften "Ny Illustrerad Tidning" med rubriken "Kalifornien och dess naturmärkvärdigheter". Texten publicerades anonymt.

Såsom bekant är, har Kalifornien för sin hastiga uppkomst att tacka de rika guldsandslager, hvilka, upptäckta år 1845, inom kort tid drogo 100,000 invandrare till det fjerran, dittills knapast af 20,000 hvita menniskor bebodda landet. Kaliforniens framtida utveckling kommer emellertid icke att bli beroende allenast af guldet, trots den ymniga tillgång derpå, som det, enligt alla sakförståndiges intyg, erbjuder ännu under många mansåldrar. Ty huru viktigt än utbytet af mineralrikedomar måste vara för hvarje land, skulle dess utveckling dock bli mycket ensidig, om ej äfven andra och vida ädlare hjälpkällor stode det till buds.

Redan för många år sedan har också den vida öfvervägande delen af Kaliforniens befolkning egnat sig åt handeln, näringsarne och åkerbruket samt derigenom uppnått en högre grad af välstånd. Till en början måste Kalifornien, trots sitt herrliga klimat och sin bördi-

ga jordmån, importera de erforderliga lifsmedlen, emedan alla armar vore sysselsatta endast vid guldvaskeierna. Men redan nu exporterar det deraf till andra länder. Det oaktadt, är jordbruket ännu endast i sin begynnelse och emotser en stor och glänsande framtid. Kalifornien framalstrar alla sädesslag, tobak, bomull, vin och sydfrukt. Dadeln, granaten, mandeln, sockerröret och bananas växa i södra delen af landet. Öfverallt frambringas ypperliga grönsaker. En egenhet för Kalifornien är att dess alster ur växtriket ofta uppnå en kolossal storlek. Så såg man t. ex. på en åkerbruksexposition i San José år 1856 en rofva, som vägde 73 marker, en morot af 1 fot 8 tums omfång, en turbankurbitz af 141 skålpunds vikt, en lök om 3 skålpund, ett maisstånd af 21 fots höjd, en söt-potatis af 11 och en vanlig dito af $7\frac{1}{4}$ skålpunds vikt, drufvor om 4—14 skålpund, en citron om 2 skålpund samt 17 meloner, hvilka tillsammans vägde 550 skålpund. Kalifornien har äfven den fördelen att i San Fransisco besitta en hamn, som man kan anse såsom en af de bästa på hela vestra Amerikas kust. Staden Fransisco utbreder sig nu på en plats, der ännu för 12 år sedan endast några få hyddor lågo kringströdda. I dag är den Amerikas viktigaste stapelort vid Stilla Hafvet och har redan för åtskilliga år sedan öfverflyglat Valparaiso i Chili och Lima i Peru. Den har för närvarande 70,000 invånare.

Lemnar man San Fransisco och beger sig söderut åt det inre af landet, kommer man till ett landskap vid namn Mariposa, som redan under flera års tid varit lifligt besökt af guldvaskeare. Dess nordliga del vattnas af Rio Merced, en flod som störtar ned från de höga bergen genom den så kallade Josemittedalen. Längre dröjde det emellertid innan någon af de guldtörstige invandrarna gifvo sig tid att uppsöka flodens fåra i de höga och luftiga bergstrakterna. Här skulle de dock

påträffat ett naturunder, hvars like den öfriga jorden ej har att uppvisa, nemligen Josemitekatarakten, störtande sig utför en 3,000 fot hög klippa.

Efter att man lemnat den lilla guldgräfvarybyn Coultherville, anländer man, under ständigt uppåtstigande, till Josemitedalen. Man har nu uppnått den region, i hvilken granen herrskar. Här och der ser man dimmoln hänga kring höjderna eller sväfva öfver dalarne, under det att himlen är blå som indigo. Man banar sig en väg mellan väldiga granar och cedrar tills man uppnår vattenskillnaden mellan floderna Merced och Toulumne, då man mötes af en herrlig, saftig alpgräsmatta, genomsorlad af några små bäckar. Man måste ännu högre upp. Man stiger öfver vilda, på hvarandra hopade klippmassor och inträder i en region, der all grönska omkring oss försvunnit och allt är en vild ödemark. Men här har man också vunnit en öfversigt af den tjusande Josemitedalen. Man ser floden, lik ett silfverband, kasta sig utför

en 928 fot hög, fullkomligt lodrät klippa. Vattnet delar sig under fallet i flera kolossala strålar, hvilka stundom vaggas af och an af vinden. I solskenet spelar det med rika regnbågsfärger — hvarföre också detta fall blifvit kalladt Regnbågskatarakten — och på sidan derom sväfvar en tunn slöja af rödaktiga, hvita och blå dimmor. De väldiga nakna klippmassorna bilda den förträffligaste kontrast till den gröna gräsmattan och de dunkla skogarne nedanföre. Detta fall är sex gånger så högt som Niagaras. Endast med möda sliter sig åskådaren derifrån; men han måste ännu längre fram, ty han väntas af ett ännu mera storartadt skådespel. Efter någon tids mödosam klättring, ser han uppstiga framför sig en bergvägg af fulla 3,000 fots höjd; han sätter nu öfver floden och anländer till en företagsam amerikanare,

som, i beräkning på de framtida besöken, nedsatt sig i denna aflägsna nejd. Också hade mannen ej kunnat uppslå sina bopålar bättre, ty man eger just från hans hus en full öfverblick af de stora fallen, hvilka i tre väldiga katarakter om 1,500 400 och 600 fot rulla utför berget. Det är detta naturfenomen, som bär namn af Schuluk-fallet, som vår planch afbildar. Vi se en ström, som med ett fall af 2,500 fot störtar ned i dalen och hvars vattenmassa endast två gånger afbrytes af klipputsprång. Och denna ström, hvilken visserligen från fjerran ser ut som en smal silfverfåra, är likväl ej endast en liten alpbäck, sådana man påträffar så ofta i Tyrolen och Schweitz, utan en ganska betydlig flod. Svårigen ligger det någon öfverdrift i det påståendet, att alla öfriga kända vattenfall på jorden måste träda i skuggan vid sidan af detta. Visserligen vältrar Niagara en mycket större vattenmassa, men resande förklara dock intrycket af katarakten i Josemitedalen för ojemförligt mera öfverväldigande. Också är hela landskapet här vildare och oändligt mera pittoreskt, likasom de atmosfäriska förhållandena mera omvexlande.

Äfven Merceds alla bifloder hafva katarakter, så att man kunde kalla Josemitedalen och hela nejden deromkring för katarakternas klassiska region.

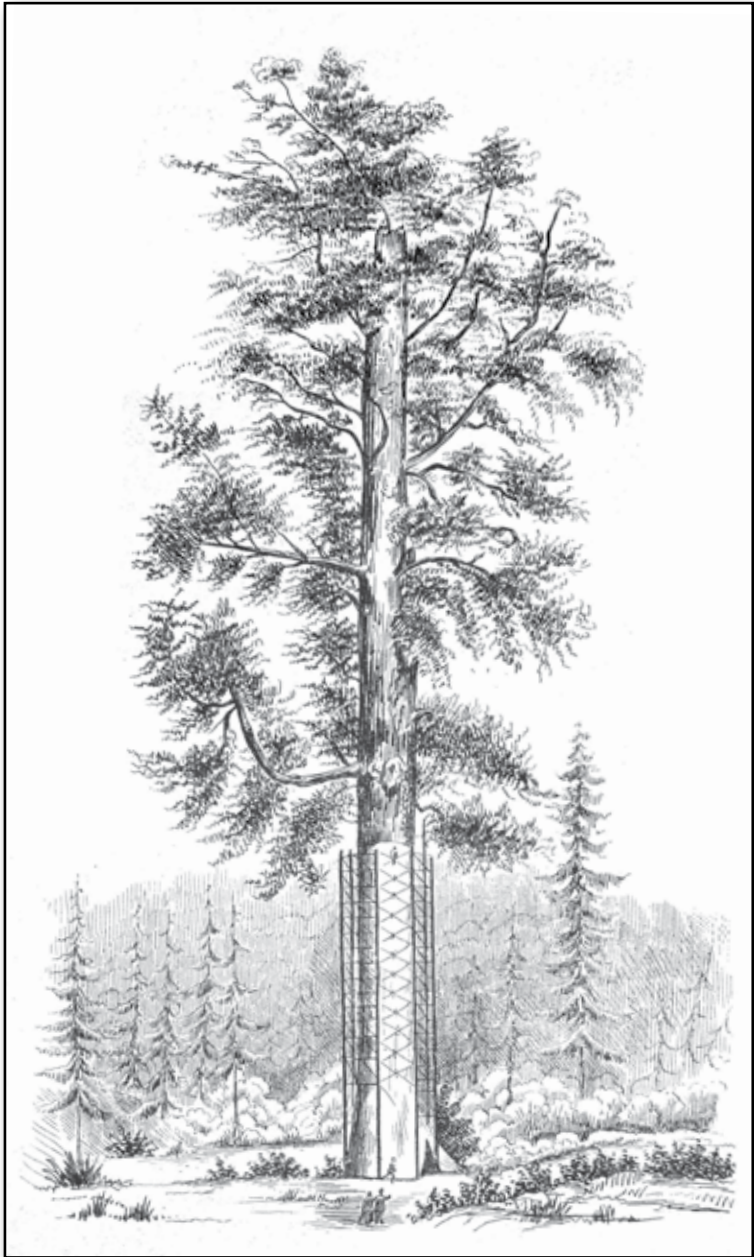
Vi skola nu öfvergå till en annan naturmärkvärdighet, som äfvenledes endast påträffas i Kalifornien. Der växa nemligen de största träd på jorden. Likasom förut i provinsen Calaveras, har man nu äfven i Mariposa påträffat dessa växtrikets jättar. Der finnas de som ega en höjd af 550 fot och hvilka alltså kunna täfla med Strassburgs domkyrkotorn och Cheops pyramid. En stam, som blef fälld 18 fot öfver marken, höll 14½ fot i genomskärning, och, att döma af ringarne, måste detta träd grott opp ur jorden redan vid Kristi födelse.

Andra måste åtminstone ha varit telningar redan på Moses tid. Af dessa jätteträd finnas emellertid ej många exemplar för handen. De uppgå till ett antal af omkring 500, hvaraf omkring 80 uppnå en höjd af öfver 300 fot. Detta förhållande, de jemförelsevis få exemplaren och det inskränkta område, hvarpå de anträffas, tyckes tyda på att detta jätteslägte måhända snart nog kommer att dö ut.

Vår planch på omstående sida framställer ett af de största bland dessa träd, som af några naturforskare blifvit nämnda *Wellingtonia Gigantea*. Vi sluta denna korta skildring med följande uppgift på Kaliforniens metalltillgångar. Guldtillgången i jordlagren uppskattas till 5,000 mill. dollars. Men dessutom påstås bergen ega snart sagt outtömliga skatter af guldmalm. Derjemte har Kalifornien ymnig tillgång på silfver, koppar, platina, jern, bly och qvicksilfver, och äfven på stenkol och salt lider det ingen brist.

Schuluk-fallet i Josemittedalen.

Wellingtonia Gigantea.

Viktiga ord och personer

Fot.

Längdmått. En fot motsvarar 29,6 cm.

Mark.

Viktenhet. En mark motsvarade 200 gram.

Skålpund.

Viktenhet. Ett skålpund är 425 gram.

Tum.

Längdmått. En tum motsvarade 29,7 mm när den här texten skrevs.

Turbinkurbitz.

Äldre svenskt namn på jättepumpor. Under lång tid användes ordet ”kurbits” i svenskan om alla typer av gurkor och pumpor.

Wellingtonia gigantea.

Äldre namn på de jättelika mammutträden som växer i Kalifornien. Trädens latinska namn är i dag ”Sequoiadendron giganteum”.

Fler böcker: E-boksforlaget.se

Om du gillar e-böcker om historia så kommer du att gilla utbudet hos E-boksforlaget.se

Här kan du söka bland e-böcker från flera olika förlag om en rad olika ämnen, bland annat historia och arkeologi.

Alla titlarna går att hitta hos de flesta e-bokhandlare, i iTunes samt på många bibliotek.

Här är några exempel på titlar:

Klassiska deckare

- "Sherlock Holmes: »Gloria Scott»"
- "Sherlock Holmes: Beryllkronan"
- "Sherlock Holmes: De fem apelsinkärnorna"
- "Sherlock Holmes: De rödhårigas förening"
- "Sherlock Holmes: Den avhuggna tummen"
- "Sherlock Holmes: Den blå karbunkeln"
- "Sherlock Holmes: Den försvunna brudgummen"
- "Sherlock Holmes: Den försvunna kapplöpningshästen"
- "Sherlock Holmes: Blodbokarna."
- "Sherlock Holmes: Det spräckliga bandet."
- "Sherlock Holmes: Den grekiske tolken"
- "Sherlock Holmes: Musgraves ritual"
- "Sherlock Holmes: Det gula ansiktet"
- "Sherlock Holmes: Det hemlighetsfulla mordet vid skogssjön"
- "Sherlock Holmes: Den hemlighetsfulla patienten"
- "Sherlock Holmes: Börsmäklarens biträde"
- "Sherlock Holmes: En skandal i Böhmen"
- "Sherlock Holmes: Krymplingen"
- "Sherlock Holmes: Lorden och hans rika amerikanska brud"
- "Sherlock Holmes: Mordet i Reigate"
- "Sherlock Holmes: Tiggaren med den kluvna läppen"

Arkeologi

- "Solgudens yxa och Tors hammare"

- (1899)
- "Hällristningarnas ålder" (1869)
- "Feniciska kolonier i Skandinavien" (1875)
- "Hällristningar på Kinnekulle" (1892)
- "Forntidens perioder" (1892)
- "Hur gamla är hällristningarna?" (1869)
- "Bohusläns bygdeborgar" (1909)
- "Bohuslänska hällristningar" (1879)
- "Fynden i Troja" (1878)
- "Förbindelse mellan Skandinavien och vestra Europa före Kristi födelse" (1889)
- "Svear och götar under folkvandringstiden" (1905)
- "Husaby kyrka" (1899)
- "Hällristningarna i Järrestad" (1881)
- "Nordens fartyg från hednatiden" (1872)
- "Anmärkningar rörande figurteckningar från forntiden" (1842)
- "Grafkistor af klufna och urhålkade stockar" (1894)
- "Den svenske solguden och den svenske Tyr" (1906)
- "Skånska fornminnen" (1853)
- "Ölands fornminnen" (1874)
- "Tors hammare" (1872)
- "Våra fornminnen – vad de lära oss" (1916)
- "Sveriges fasta fornlämningar från hednatiden" (1901)
- "Förstörda fornminnen i Bohuslän år 1924"

Djur & natur

- "Svenska djur i folktron" (1898)

- "Skäggets historia" (1893)
- "Kattens kulturhistoria" (1882)
- "Djurens sömn" (1889)
- "Katten i forntida Egypten" (1889)
- "Ett dygn på månen år 1870"
- "Orkidéernas historia" (1894)
- "Blomsterspråket" (1888)
- "Sveriges hundraser" (1880)
- "Guide till biskötsel" (1885)

Kulturhistoria

- "Midvinterns solfest" (1894)
- "Julen på 1870-talet – Skildringar och illustrationer i svenska tidskrifter"
- "Om julens härkomst" (1899)
- "Julen i Skåne på 1820-talet"
- "Nyaste och tillförlitligaste Drömboken" (1918)
- "1870-talets bästa tips för frisyr och utseende"
- "Lyxens historia" (1870)
- "Gaffelns historia" (1889)
- "Kanalbyggen på planeten Mars" (1888)
- "Vårt solsystem" (1878)

Resor

- "Ett besök i Venedig år 1878"
- "Strandgatan i Visby år 1879"
- "Resa på Dalslands kanal år 1877"
- "Nyköpings slott" (1877)
- "Ett besök i Marstrand år 1882"
- "Min resa i Blekinge och Kalmar år 1854"
- "Resor med luftballong år 1873"

- "Runlejonet i Venedig" (1871)
- "En utflykt på Mälaren år 1871"
- "Skildring af Vestergötland år 1882"
- "Kalmar slotts historia" (1880)
- "Ett besök i Södertälje år 1881"
- "En färd på Donau år 1882"
- "Ringmuren i Visby" (1874)
- "Fredrikstens fästning och Karl XII" (1879)
- "Petras helgedomar" (1921)
- "Ett besök i Boxholm år 1885"
- "Ett besök i Roms katakomber år 1870"
- "Skildring av Riseberga klosterruiner" (1874)
- "Borgholms slottsruin" (1878)
- "Rundtur i södra Frankrike år 1880"
- "Ett besök på Djurgården sommaren 1868"
- "Sigtunas tidiga historia" (1872)
- "Helgeandskyrkan i Visby" (1878)
- "Norrköpings historia" (1871)
- "Ett besök i Waxholm år 1870"
- "Vadstena slott" (1875)
- "Skildring av Island" (1870)
- "Besök på Gripsholms slott år 1895"
- "Ett besök i Rom år 1870"
- "Besök på Helgoland år 1874"
- "Guide till Uppsala år 1875"
- "Kyrkoruinen S:t Katarina i Visby" (1877)
- "Gripsholms slott" (1877)
- "Ett besök i Strängnäs år 1874"
- "Ett besök i Visby år 1906"
- "Bohus fästning" (1869)
- "Ett besök i Ystad år 1872"

Svensk geografi

- "Märkliga orter i Sverige" (1883)
- "Skildring av Värmland år 1882"
- "Skildring av Dalälven år 1876"
- "Skildring av Ångermanland 1882"
- "Skildring av Bohuslän år 1882"
- "Skildring av Dalsland år 1882"
- "Skildring av Närke år 1882"
- "Skildring av Öland år 1882"
- "Skildring av Stockholm år 1882"
- "Skildring av Västmanland år 1882"
- "Skildring av Härjedalen år 1882"
- "Skildring av Gästrikland år 1882"
- "Skildring av Jämtland år 1882"
- "Skildring av Göteborg år 1882"
- "Skildring av Halland år 1882"
- "Skildring av Blekinge år 1882"
- "Skildring av Gotland år 1882"
- "Skildring av Södermanland år 1882"
- "Skildring av Östergötland år 1882"

Vikingar

- "Vikingatidens Lund och Birka" (1909)
- "Jomsvikingarnas saga" (1888)
- "Fyndet av vikingaskeppet i Gokstad år 1880"
- "Hervars och Hedreks saga" (1888)
- "Carl Larssons Uppsala-tempel" (1908)
- "Sagan om Ragnar Lodbrok och hans söner" (1880)
- "Sverige och vikingafärderna västerut" (1924)